

*Parlen les dones, la seva poesia tendra i forta.
Ben pocs s'aturen a escoltar aquestes veus, que,
trabalsades, un nou llenguatge diuen nascut al fons dels segles.*

Montserrat Abelló

EL DIÀLEG

Aquest conte no és un conte. És una fantasia palpable. Un diàleg inventat, potser una mica real, que ha travessat la boira dels temps. Aquest conte fa que les dones parlin. Al Cau Ferrat hi ha exposats els cossos i rostres de figures femenines, pura bellesa, de la mà del pinzell d'artistes grandiosos. Al Cau Ferrat hi ha exposada l'obra signada de només dues dones: Lluïsa Denís i Maria Rusiñol i Denís, esposa i filla, respectivament, de Santiago Rusiñol. No sabem si *Anònim* amaga el nom de cap altra dona, com hauria fet notar Virginia Woolf (jo escric aquestes línies des de la cambra pròpia).

Recorden el quadre de Santiago Rusiñol i Ramon Casas retratant-se? Vinguin amb mi. Imaginin per un moment que no són ells sinó elles, dues pintores contemporànies de l'època, Lluïsa Vidal i Lluïsa Denís, les que es retraten mútuament i, en el procés, xerren de forma distesa. Què s'haurien dit? Escoltem les veus de les dones a través dels temps, què podrien haver dit o varen dir, i qui sap si encara diuen o diran:

—Recita'm uns versos, Lluïsa, que ens facin companyia...

—“I aquella font tan fresca i regalada / que ens recorda a tots dos el nostre amor; / avui l'aigua que hi cau de gota en gota, / sembla talment que plora de tristor”.

—A més de pintar, també has escrit sempre molt bé.

—Gràcies, Lluïsa! Vaig escriure aquests versos quan...

—Sí, me'n puc fer a la idea. Sempre tan pendent d'ell, oi? (sospira) Sempre esperant-lo. Tu has estat una Penèlope, Denís. Has de reconèixer-ho. Deu anys del seu viatge a Ítaca, París, la bohèmia, en Ramon, el Miquel... les models. La morfina. Una santa, has estat, amb en Santiago!

—I què havia de fer, Vidal? (para de pintar). Teníem la nena i una reputació. Ja saps

que jo no he tingut la sort que has tingut tu de formar-me com a pintora. Ni la de la Suzanne... Quina enveja que m'heu fet sempre, la Valadon i tu. (Torna a concentrar-se en observar l'altra Lluïsa i retratar-la).

—Sí, és veritat. Cadascuna hem fet com hem pogut. Però fixa't que jo també he tingut els meus maldecaps. I secrets... (la mira amb picardia).

—I doncs? Explica, explica!

—Pensa que diuen, diuen, diuen... que alguns quadres d'en Ramon estan signats per ell però són meus... (respon amb ironia i picant-li l'ullet). Hi ha aquell retrat de Dolors Vidal, per exemple. Ara, no li diguis a ningú. Hi ha qui encara té dubtes de si és meu o no. No et sé dir exactament què va passar perquè jo ja havia traspassat quan tot l'embolic...

—Ah! No pot ser! Doncs d'aquestes també en tinc, jo. No et pensis! Diuen, diuen, diuen que molts dels quadres que corren per Mallorca signats per en Santiago són meus! Oi que no te l'esperaves, aquesta? Volem pintar, que se'ns reconegui, que no se'ns arraconi... i guaita!

—Ja ho pots ben dir, ja...

—Tu, rai! Que fa poc que vas tenir una retrospectiva a Barcelona, *Amb ulls de dona*, es deia, *Lluïsa Vidal, la pintora modernista* (diu aixecant les mans en gesticulació grandiloqüent). Quina sort, noia! Que ho sé perquè als Museus de Sitges, tot ho saben, de nosaltres. Bé, saben el poc que se'n sap de nosaltres, de moment.

—Quanta raó, Denís. Ja seria hora que es recuperessin els teus quadres i es fes una exposició fent-te justícia. Al Cau també hi ha els dibuixos de la Maria, la vostra petita... com no havia de tenir talent, la menuda, amb la vostra sang de pintors i poetes.

—Ai, sí, la meva petita. Jo tot ho vaig donar perquè ella tingués el camí més fàcil que no pas jo... I escolta'm: trobo que tampoc se'n parla prou de la Suzanne. Va tenir una vida fascinant. Quina donassa, la Valadon. Recordes els seus ulls blaus? Ella va aprendre a pintar també diguem-ne, des d'una altra perspectiva...

—Què vols dir, Lluïsa?

—Doncs que, com jo, no va tenir la sort d'estudiar pintura oficialment. I així com jo aprenia al costat del Santiago quan anàvem al jardí d'Aranjuez o a la font de la Verge de Xàtiva o a Mallorca... Ella va aprendre a pintar observant qui l'observava. No ho trobes també molt interessant?

—Vols dir que va aprendre mentre feia de model?

—Això mateix, Vidal! T'imagines? Aprendre a pintar amb la mirada del pintor clavada, observant-ne cada moviment, sense poder veure la pinzellada al quadre, intuïnt-ne el traç pels cops i el frec del pinzell a la tela, guaitant com feia les mescles, anotant mentalment les gammes de colors i fixant la llum de l'estudi de cada moment... Encara no sé com s'ho va fer, la Valadon! Era un geni! O una gènia! Va aprendre'n dels millors: Degas, Toulouse-Lautrec, Renoir...

—Sí que va tenir mèrit. Jo no sé si hagués pogut aprendre així. A més, va arribar a ser molt rica. Va fer una mica el teu camí però a la inversa, no trobes? Li va costar molt que el Miquel reconegués el seu fill i tenien unes trifulgues terribles. Es volien matar i s'estimaven tot alhora. Te'n recordes aquella vegada que una mica més i el mata d'un tret? Quins temps, aquells, de la bohèmia. Però ella n'estava acostumada a les mogudes. Recorda que va començar sent trapezista.

—Sí! La pintora trapezista! Hi ha un retrat d'ella al Cau que li va fer el Miquel, al revers hi diu "Record de la guerra dels set anys" (les dues Lluïses esclaten a riure). La seva obra sempre em va captivar. S'atreveia amb tot: figura, paisatge, natura morta... I amb un domini del traç i del color envejables... Sí que hauríem de recordar-la més, sí.

—I com ho fem, perquè ens mirin més i ens recordin més, a totes?

—Potser algú hauria de reivindicar-nos! Però a aquestes alçades, Vidal, com a mínim jo, em sembla que ho tinc pelut!

—Ja ho tinc, Lluïsa! Aixeca't! Només hi ha algú que pugui trobar-nos un lloc al que serà el nostre futur, a la posteritat!

—Ara vols que m'aixequi? Just ara que t'estava fent el plec de les faldilles, Vidal! I m'estaven quedant tan bé! Jo que ja saps que sóc més de paisatges...

Les dues Lluïses s'aixequen i deixen els seus cavallets de pintores retratant-se. Miren a l'espectador. Us miren. Ens miren. El quadre ja no és el retrat de dos homes retratant-se, ni tan sols el de dues dones retratant-se. És el retrat de dues dones que miren al públic fixament, ens miren de fit a fit. Al fons de la pintura romanen els seients buits, esperen que algú del públic les torni a fer seure al lloc que els correspon. Som nosaltres, el públic que mira, els lectors que llegim, els que hem de completar el quadre, els quadres que la història encara no els ha permès exposar. Mireu els seus ulls fixes pintats a l'oli, brillants, vius, amb aquesta única instància. En aquesta obra, hi ha diàleg amb l'espectador?